

Prof. zw. dr hab. Eugeniusz Wojciechowski
Katedra Gospodarki Samorządu Terytorialnego
Uniwersytet Łódzki

Recenzja rozprawy doktorskiej mgra Arkadiusza Grabowskiego
pt. *Efektywność energetyczna w polskich gminach a zawodność rynku*
(na przykładzie wybranych gmin województwa mazowieckiego)

przygotowanej pod kierunkiem dra hab. Zbigniewa Grzymały,
prof. Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie i dra Grzegorza Maślocha

Mgr A. Grabowski jest związany z uczelnianym środowiskiem warszawskim, uczestnicząc w działalności Katedry Ekonomiki i Finansów Samorządu Terytorialnego, SGH. Pod opieką naukową promotora dra hab. Zbigniewa Grzymały, prof. SGH, i promotora pomocniczego dra Grzegorza Maślocha, Doktorant przygotował rozprawę, dotyczącą problematyki efektywności energetycznej w polityce gospodarczej samorządu terytorialnego w Polsce. Praca jako całość jest dość obszernym dziełem, napisanym na 212 stronach maszynopisu (formatu A4). Recenzent w opinii podniósł też uwagi szczegółowe, które mogą pomóc w przyszłości Doktorantowi w doskonaleniu warsztatu badawczego.

1. Charakter tematu pracy i uzasadnienie jego wyboru

Autor traktuje pracę doktorską, jako opracowanie podlegające ocenie z punktu widzenia kryteriów oceny awansu naukowego. Jako całość stanowi ona studium dotyczące związku efektywności energetycznej z zawodnością mechanizmu rynkowego na przykładzie gmin polskich, o czym pośrednio informuje tytuł rozprawy. Dysertacja naukowa ma charakter mieszany: poznawczo-empiryczny, silnie ukierunkowana pragmatycznie. Autor przeprowadził pogłębione badanie empiryczne dla podparcia wysuwanych tez i hipotez, wybierając drogę opisu oraz wyjaśniania procesów i zjawisk poprzez rozważania analityczne i porównawcze.

Podjęty temat rozprawy ma istotne znaczenie z teoretycznego i z praktycznego punktu widzenia. Ważność teoretyczna wyraża się identyfikacją i rozwiązaniem problemu

badawczego oraz pozyskaniem wiedzy o strukturze i zasadach funkcjonowania rynku energii elektrycznej w gminach, w świetle wad tego rynku. Ważność praktyczna polega na znalezieniu rozwiązania organizacyjnego (w sensie instrumentalnym), racjonalizującego działalność organów i administracji samorządowej, w celu niwelowania przejawów niedoskonałości rynku w działalności energetycznej.

Sformułowanie tematu rozprawy jest względnie wąskie i konkretne, ponieważ zbyt szerokie ujęcie (często spotykane) wymaga większego wysiłku i na ogół kończy się niepowodzeniem. Temat pracy zakreślony tytułem został tak określony, że tworzy ramy dla udowodnienia oznaczonej tezy głównej i hipotez pomocniczych. Sam temat już *ex ante* wskazuje kierunek poszukiwań i podaje zamiar ogólny w procedurze analitycznej. Został dobrany dobrze i dotyczy kwestii ważnych również dla gospodarki samorządu terytorialnego (inaczej gospodarki komunalnej). Autor dobrze uzasadnia celowość badania, odnoszącego się do aktualnego zagadnienia w praktyce samorządu gminnego. Z tytułu pracy wynika jej zakres merytoryczny określony przedmiotowo (rzeczowo) i przestrzennie oraz w zakresie horyzontu czasowego badania. Autor trafnie i przekonywująco pokazuje genezę problemu, będącego przedmiotem głównego zainteresowania w rozprawie.

2. Metodyka badania i konstrukcja pracy

Cel pracy i przyjęty zakres badań zdeterminowały kolejność rozważań i wybór metod badawczych. Są one adekwatne do specyfiki materii badawczej i przyjętych hipotez badawczych. Zwraca uwagę dociekliwość Autora w stosowaniu metod i technik badawczych wiążących się z formułą głównego problemu i hipotez oraz w poszukiwaniu odpowiedzi na sformułowane przez siebie pytania badawcze. Autor posługuje się poprawnie analizą przyczynowo-skutkową umożliwiającą własną i rzetelną ocenę zebranego materiału faktograficznego i wyrażenie opinii i ocen budzących coraz większe zainteresowanie społeczne. Podstawową metodą badawczą jest analiza opisowa. Proste metody analizy statystycznej dopełniają użyteczność diagnostyczną odnoszącą się do wyodrębnionych przekrojów analizy funkcjonalnej. Badanie empiryczne poprzedzone jest wybraniem określonej metodyki badania.

Przyjęte hipotezy badawcze mają bardziej charakter tez badawczych, ponieważ w przypadku tych pierwszych koncentracja uwagi zwrócona jest na weryfikację ilościową przewidywalnego związku między dwoma zmiennymi. Hipotezy powinny być sprawdzalne i wolne od wartościowania. Teza badawcza dotyczy potwierdzenia uzyskanego na drodze

wnioskowania i jest bardziej „wygodna” dla młodego badacza. W głównym nurcie badania należy pozytywnie ocenić podejście badawcze, polegające na definiowaniu przedmiotu swoich zainteresowań, aby kolejno analizować wątki tematyczne, a następnie zaproponować rozwiązanie pod adresem praktyki samorządowej.

Kompozycja rozprawy jest standardowa, a układ poszczególnych części – logiczny. Są one zharmonizowane z głównym motywem badania, którym jest analiza efektywności energetycznej w gminach polskich. Układ treści jest na ogół czytelny i konsekwentny. W rozprawie zachowana została zasada ciągu wynikania i układu hierarchicznego. Struktura pracy jest dość rozbudowana i obejmuje część wprowadzającą, sześć rozdziałów merytorycznych, zakończenie, wykaz piśmiennictwa oraz dopełnienie w postaci spisu tabel (18), wykresów (1), rysunków (23). Pracę domyka wykaz piśmiennictwa, obejmującego 135 pozycji artykułowych i książkowych, w tym 25 obcojęzycznych (w języku angielskim i niemieckim). Wykaz piśmiennictwa wykorzystanego dla przygotowania rozprawy jest wystarczający. Zwracam uwagę, że wydawnictwo należy podawać pełną nazwą i bez powoływanych stron. Nazwy periodyków podajemy dużą literą w cudzysłowie. Nie zauważyłem kilku ważnych regulacji prawnych, których umiejętność przywoływania nie jest zaletą większości polskich badaczy. Warto było przytoczyć również istotne raporty dotyczące stanu gospodarki samorządu terytorialnego w Polsce.

Jako całość rozprawa ma charakter mieszany: teoretyczno–empiryczny. Studia poznawcze zawarte są w trzech rozdziałach (1, 2 i 4), zaś badanie empiryczne w pozostałych, z tego część zasadniczą poprzedza charakterystyka rynku energii elektrycznej w Polsce. Celnym rozwiązaniem metodycznym było kończenie każdej zamkniętej części pracy krótką reasumpcją, obejmującą zwięzłe podsumowanie rozważań. Istotnym elementem każdego badania (pracy) jest jego epilog, który w rozprawie potraktowano jako podsumowanie wraz z rekomendacją dla dalszych badań.

Wstęp pracy ma wymiar organizacyjno-metodyczny. Autor zarysowuje w nim problem badawczy i przedstawia jego uzasadnienie dla analizy naukowej. Cel pracy (badania) wyłania się z tematu zakreślonego tytułem. Za główny cel przyjęto: *ukazanie roli gmin w poprawie efektywności energetycznej, w kontekście zawodności rynku energii elektrycznej* (s. 6). Cel konkretyzuje pytanie badawcze podnoszące wagę działalności regulacyjnej gmin (a w istocie ich organów) w dążeniu do ograniczenia ułomności rynku energetycznego w poprawie efektywności.

Z celem rozprawy koresponduje główna teza badawcza wywodząca się z pytań badawczych, że wzorcowa rola gmin w poprawie efektywności energetycznej zmniejsza

zawodność rynku w sposób niepełny, ograniczony (s. 7). Aby potwierdzić to przypuszczenie sformułowano trzy hipotezy pomocnicze, które mają jak zaznaczono bardziej charakter tezy, ponieważ są weryfikowane przez analizę opisową i abstrakcyjną.

Polityce władz gmin w zakresie poprawy efektywności energetycznej jako czynnikowi sprawczemu, przyporządkowano również trzy typy działań wynikowych: redukcja asymetrii informacji, przeciwdziałanie utracie korzyści skali oraz zmniejszenie oddziaływania efektów zewnętrznych. Mechanizm wyjaśniania przyjętych hipotez został podbudowany postawieniem sześciu kolejnych pytań badawczych, uszczegóławiających podjęte kwestie problemowe, tj. wybór efektywnych energetycznie urządzeń, aspekty poprawy efektywności, bezpieczeństwo energetyczne, pomoc ekspercka oraz wspieranie mieszkańców.

Autor zakłada modelowy charakter regulacji rynku energetycznego, podkreślając do tego wzorcową rolę gmin. Utożsamia efektywność z kategorią racjonalności ekonomicznej. Próba modelowego ujęcia polityki władz gminnych stanowi ambitny zamysł badawczy, bowiem proponuje teoretyczne odwzorowanie badanego fragmentu rzeczywistości. Z kolei tożsamość efektywności i racjonalności w gospodarowaniu, na którą zdecydował się Autor, jest uproszczeniem metodycznym do przyjęcia. Jeśli założyć, że racjonalność polega na najlepszym (optymalnym) wyborze lub wyborach zbliżonych do niego, to dzięki nim dążymy do poprawy efektywności ekonomicznej przejawiającej się w wielu różnych działaniach cząstkowych.

Problematyka zawarta w rozprawie jest dość wąska i konkretna. Łączy w sobie trzy wątki: samorząd terytorialny jako tło i otoczenie, politykę władz gminnych oraz obszar gospodarki energetycznej. Wspólnym mianownikiem tych wątków jest efektywność oceniana z punktu widzenia analizy ekonomicznej. Badanie efektywności energetycznej „wpisuje się” w nurt badania kosztów funkcjonowania i rozwoju gospodarki samorządu finansowanego ze środków budżetowych. Na koszty te, przyjmując uproszczenie, składają się wydatki budżetu lokalnego.

Samorząd terytorialny obok wykonywania zdecentralizowanej administracji publicznej charakteryzuje się wyraźnie zarysowanym wizerunkiem ekonomicznym. Stanowi bowiem szczególną organizację publiczną dążącą do osiągnięcia celów publicznych poprzez wykorzystanie ograniczonych zasobów gospodarczych. Ten punkt widzenia został mocno zarysowany w rozprawie.

3. Tematyka rozdziałów

Struktura rozprawy i kolejność merytorycznych wywodów wynika logicznie z przyjętego celu pracy (badania). Przedmiotem zainteresowania pierwszego rozdziału jest analiza efektywności, jako kategorii ekonomicznej i działania w ramach sprawnego osiągnięcia celów (zadań). Treść wywodów ma charakter poznawczy i teoretyczny osadzonych w przeglądzie i interpretacji podstawowej literatury specjalistycznej. Efektywność jest zasadniczym rysem procesu gospodarowania, ponieważ za rozwiązanie optymalne w produkcji i w podziale dóbr uznaje się takie, które przyniesie poprawę wykorzystania zasobów gospodarczych dla lepszego zaspokojenia potrzeb społecznych. Autor wskazuje na efektywność jako kategorię samoistną. Jest ona zarazem podstawowym kryterium oceny i wyboru kierunków działalności gospodarczej.

W teoretycznych analizach ekonomicznych efektywność należy zatem do kluczowych kategorii objaśniających procesy i zjawiska w gospodarce. Słusznie rozróżniono efektywność ekonomiczną i efektywność organizacyjną. Pierwsza związana jest bowiem z racjonalnym podziałem zasobów zgodnie ze strukturą preferencji nabywców, druga zaś dotyczy sfery zarządzania przedsiębiorstwem, gdzie zdolność elastyczności jest miarą skuteczności osiągnięcia celów działalności. Efektywność wymusza ograniczoność zasobów i jak zauważa P.A. Samuelson oznacza brak marnotrawstwa. Posługując się ujęciem efektywności o której mowa na ss. 14–15 należało podkreślić, że nawiązuje ono do klasycznej definicji zasady racjonalnego gospodarowania. Zgadzam się, że analizy poprzedzające podjęcie decyzji ekonomicznych w każdym przypadku powinny opierać się o rachunek kosztów i korzyści, którego rolą jest racjonalizowanie wyboru. Konstatacją tej części wywodów jest przedstawienie i wyjaśnienie efektywności energetycznej poprzez efektywność statyczną i efektywność dynamiczną. Jest to słuszne posunięcie metodyczne.

Rozdział drugi dotyczy kwestii gospodarki publicznej traktowanej jako kontekst dla uzasadnienia głównego motywu badania. W tej części wyodrębniono trzy bloki tematyczne: rolę państwa w gospodarce, opis zawodności rynku oraz największy poświęcony gospodarce w skali lokalnej, realizowanej w wymiarze gminy. Sekwencja kwestii szczegółowych wynika z ważności problemu kierowania gospodarką publiczną, a w istocie częścią procesów gospodarczych, które odbywają się w sektorze publicznym.

W rozdziale trzecim scharakteryzowano od strony analitycznej, rynek energii elektrycznej w Polsce. Z opisu wyłania się obraz rynku podlegającego oddziaływaniu władz publicznych i ich agend. Mechanizm rynkowy rynku energii został czytelnie przedstawiony w świetle jego organizacji i regulacji. Kształt rynku energii elektrycznej został ukształtowany

przez zasady wspólnego rynku Unii Europejskiej. Punktem odniesienia dla poprawy efektywności energetycznej było ukazanie jej jako jednego z priorytetów polityki UE. Dążenie do jednolitości powoduje, że rola rynków poszczególnych państw członkowskich słabnie na rzecz wzmocnienia rynku wspólnotowego. Pozycja podstawowej jednostki samorządu terytorialnego jaką są gminy nie zmieniała się i jak zauważa Autor ma charakter techniczny o konsekwencjach finansowych. Ważną konkluzją z tej części analizy jest potwierdzenie teoretycznego założenia o wpływie ułomności mechanizmu rynkowego (na przykładzie rynku energii elektrycznej) na zakres aktywności organizacyjnej państwa. Pewien niedosyt budzi pominięcie w rozważaniach o przeglądzie podstawowych pozycji literatury, poglądów znanych badaczy tego zagadnienia jak: Andrzej T. Szablewski, P. Jeżowski.

Czwarty rozdział pracy poświęcony został kluczowej kategorii ekonomicznej w procesie wyjaśniania tj. efektywności energetycznej. Wywody zasadnicze zostały poprzedzone krótkim wprowadzeniem ogniskującym uwagę na pojęciu efektywności energetycznej. Wychodząc od ekonomicznej definicji efektywności, Autor przyjmuje interpretację operacyjną efektywności energetycznej, rozumianą jako relację efektu użytkowego do zużycia energii. Stosunek tych wielkości obrazuje klasyczną strukturę efektywności jako takiej. Łatwo zauważyć, że dotyczy to produktywności zużycia jednostki energii elektrycznej. Powołanie się na s. 109 na pogląd trzech autorów (przypis 210) może być dyskusyjne, ponieważ jednoczesne maksymalizowanie efektów (*większej ilości dóbr*) i minimalizowanie nakładów (*mniejsza ilość zasobów naturalnych*) jest trudne. Klasyczna zasada racjonalnego gospodarowania wyklucza jednoczesność zasady wydajności i zasady oszczędności. Może się to odbywać, tylko w pewnych warunkach, kiedy istnieją rezerwy zasobów gospodarczych. W tej części rozważań dodałbym, że poprawa efektywności odbywa się poprzez redukcję niegospodarności i marnotrawstwa. Autor łączy efektywność energetyczną z innowacyjnością, co jest trafnym posunięciem. Razi natomiast zwrot *klastrowanie energii* (s. 110), który jest bardziej żargonem branżowym.

Ostatnie części merytoryczne rozprawy przedstawiają wyniki badania empirycznego w gminach w Polsce i w województwie mazowieckim. Rozdział piąty prezentuje wyniki analizy empirycznej, dotyczącej efektywności energetycznej w polskich gminach. W rozważaniach zarysowano tło prawne, techniczne i polityczne dla polityki energetycznej. Zgadza się z Autorem, że wysiłek inwestycyjny podjęty w celu poprawy efektywności prowadzi do wzrostu atrakcyjności i konkurencyjności gminy lub powiatu. Uważam, że bardziej to skali lokalnej ujawnia się wizerunek zewnętrzny gospodarki władz

samorządowych. Byłbym ostrożny w „przenoszeniu” tego poglądu na region, który stanowi luźno zarysowaną wspólnotę samorządową (s. 153). Większość badaczy ze względu na szczupłość bazy informacyjnej koncentruje zainteresowanie na konkurencyjności i innowacyjności regionu, utożsamianego z obszarem zawartym w granicach administracyjnych województwa.

W rozdziale szóstym, przygotowanym na podstawie szczegółowego materiału faktograficznego, pokazano siłę związku efektywności energetycznej wybranych gmin woj. mazowieckiego, z przejawami niesprawności rynku. Po wstępie metodycznym i charakterystyce gmin, przedstawiono konkretne rezultaty przeprowadzonego badania empirycznego. Analiza efektywności dotyczyła trzech istotnych przekrojów: asymetrii informacji, korzyści skali oraz efektów zewnętrznych. Za obiekt badania wybrano trzy gminy z województwa mazowieckiego, tj. Wilga, Izabelin i Sulejówek, traktowane w sensie metodycznym jako studium przypadku, choć zasługiwało to na szersze uzasadnienie.

Pewien niedosyt budzi zawężenie horyzontu badania do 2016 r. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, stosowana jako kluczowy miernik oceny przedsiębiorczości lokalnej, nie oddaje w pełni jej rozwoju. Większą wartość diagnostyczną ma saldo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów pokazujące faktyczną dynamikę zmian. Przykłady realizowanych projektów poprawiających efektywność energetyczną zostały poprzedzone syntetyczną analizą i oceną budżetu badanych gmin. Badanie pokazało, że poprawa racjonalizacji wykorzystania energii elektrycznej polega na substytucji urządzeń starej generacji przez urządzenia energooszczędne. Dotyczy to zarówno gospodarstw domowych jak i oświetlenia publicznego bardziej spektakularnego do postrzegania przez otoczenie.

Rozprawę wieńczy zakończenie potraktowane jako podsumowanie i rekomendacje do dalszych badań naukowych. Autor odnosi się do hipotezy głównej (chyba raczej tezy), hipotez pomocniczych oraz odpowiada na postawione we wstępie pytania badawcze. Na końcu pracy sformułowane są oszczędne rekomendacje.

Szkoda, że Autor badając efektywność energetyczną w gminach nie umieścił tego w szerszym kontekście, którym jest modna koncepcja *smart city* (SC) i zrównoważonego rozwoju gminy. Mimo że SC oznacza włączenie robotyki, wykorzystanie sztucznej inteligencji, technologii informacyjno-komunikacyjnej, to dotyczy konkretnych problemów, w tym systemów bezpieczeństwa i systemów oświetlenia. SC pojmowane jest jako mądre gospodarowanie zasobami naturalnymi, zwłaszcza energią elektryczną. Mówiąc o zrównoważonym rozwoju warto zauważyć, że większość badaczy uważa, iż dzięki

zastosowaniu nowych technologii prowadzi to do równości. Uważam to za dyskusyjne, gdyż technologie i częściowo innowacje nie stworzą sytuacji równości. Problem polega bardziej na ustaleniu przybliżonej proporcji w użyciu w procesie rozwoju – składników społecznych, ekonomicznych i przyrodniczych.

Końcowe wnioski wynikające z analizy empirycznej wyjaśniają tezę (hipotezę) badawczą, podkreślając istotność czterech obszarów przejawiania się ułomności mechanizmu rynkowego w działalności energetycznej. Drogą ograniczenia efektów zawodności rynku energii elektrycznej są wszelkie działania zorientowane na racjonalne wykorzystanie zasobów gospodarczych. Z przeprowadzonych wywodów wyłaniają się dwa typowe rozwiązania praktyczne: termomodernizacja budynków oraz wymiana oświetlenia ulicznego.

4. Ocena poziomu merytorycznego

Będzie przedstawiona według konwencji metodologicznej (założenia, cele, hipotezy i pytania badawcze). Służy to lepiej zachowaniu dyscypliny w ocenie zastosowanej metodyki badań.

Podnosząc swoje uwagi dotyczące całości pracy, pragnę stwierdzić, że stanowi ona niewątpliwie dzieło interesujące. Autor pracy wykazuje dużą wiedzę w zakresie trudnej i zarazem złożonej problematyki, znajomość literatury przedmiotu, a także ogólną erudycję. Z lektury rozprawy widać umiejętność Autora do obserwacji zjawisk i procesów gospodarczych oraz analizy powiązanej teoretycznie z zagadnieniami praktycznymi. Walorem rozprawy jest zwartość wywodów, co sprawia, że śledzenie tekstu jest przyjemnością (pracę po prostu dobrze się czyta).

Badanie łączy w sobie trzy istotne elementy: gminę, efektywność energetyczną oraz zawodność mechanizmu rynkowego. Autor przyjmuje w tezie badawczej, że wzorcowa rola gmin w polityce energetycznej jedynie częściowo osłabia efekty zawodności rynku. W świetle zebranego materiału faktograficznego teza ta została potwierdzona. Kolejne hipotezy pomocnicze zostały również zweryfikowane pozytywnie. W badaniu przyjęto umowne założenie o wyeliminowaniu czwartej formy przejawiania się niedostatku rynku, tj. dostarczania dóbr publicznych.

W odpowiedzi na pytanie pierwsze stwierdzono, że działania gmin w poprawie efektywności energetycznej koncentrują się nie tylko na wyborze efektywnych energetycznie urządzeń, ale również na innych przedsięwzięciach techniczno-organizacyjnych. Pytanie odnoszące się do mieszkańców okazało się prawdziwe, ponieważ organy gmin pomagają

im w podejmowaniu decyzji zapewniających wyższą efektywność energetyczną. Jeśli chodzi o pytanie trzecie to wyniki sugerują, że gminy biorą pod uwagę obok aspektów finansowych również konsekwencje natury społeczno-ekonomicznej, organizacyjnej i jakościowej racjonalności wykorzystania energii. Potwierdzono pytanie czwarte, iż występuje poprawa funkcjonowania lokalnego rynku energii oraz zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego w gminach. Władze badanych gmin w nikłym stopniu korzystają z usług eksperckich przy opracowaniu niezbędnej dokumentacji (pytanie 5). Pytanie ostatnie dotyczące możliwości poprawy efektywności energetycznej przez gminy zostało potwierdzone, gdyż poprawiają one efektywność energetyczną poprzez wymianę urządzeń, oświetlenia, wprowadzanie OZE oraz pozyskanie środków unijnych dla mieszkańców.

Autor swobodnie operuje narzędziem analizy, logicznie i konsekwentnie przeprowadza tok dowodowy dla uzasadnienia wysuwanych hipotez naukowych. Szereg prezentowanych przez Autora ocen uogólniających oraz wniosków ma wymowę lapidarną, ale i nieszablonową. Oceniając pracę pragnę podnieść jej ambitny zamysł badawczy, istotne walory poznawcze, a także pragmatyczne. Praca świadczy o opanowaniu przez Autora trudnej problematyki, a także o widocznej niezależności jego spojrzenia na wiele zagadnień.

Konsekwencja metodologiczna pozwoliła Doktorantowi osiągnąć cel rozprawy i odpowiedzieć na sformułowane pytania badawcze. Uzyskane stąd odpowiedzi tworzą przesłanki dla weryfikacji przyjętych tez i hipotez badawczych.

5. Strona formalno-techniczna

Uważam, że aspekt ten jest równie ważny jak zawartość merytoryczna, ponieważ pełni funkcję komplementarną wobec prowadzonych dociekań konkretnych dotyczących materii badania. Stosowność strony formalno-technicznej do treści rozważań jest oczywistą zasadą stosowaną w procedurze badawczej. Dobrze przygotowana ta strona zapewnia większą czytelność i przejrzystość w lekturze zgromadzonego i zorganizowanego materiału faktograficznego. Recenzowana rozprawa została zrealizowana, z tego punktu widzenia – poprawnie.

W pracach awansowych w formie maszynopisu, zawsze znajdują się usterki formalne. Oczywiście jest sugerowanie każdemu autorowi należytej dbałości o staranne przygotowanie strony formalnej. Wartość ogólna każdego dzieła pisanego leży w zachowaniu odpowiedniej harmonii między stroną merytoryczną i formalną. Jest to swoiste *decorum* w działalności twórczej, którą jest badanie naukowe. Pewną manierą stosowaną przez młodych badaczy jest uogólnianie istoty znaczenia używanych terminów. Przykładem jest

zwrot, że gminy *dążą, informują, podejmują* decyzje itp. W rzeczywistości nie gminy to robią, ale ich organy oraz podporządkowana im administracja publiczna. Podmiot lokalny w większości prac ekonomicznych jest traktowany jako agregat pojęciowy, bez bliższego wyjaśniania jego struktury.

Lektura tekstu pozwoliła dostrzec pewne mankamenty natury raczej literalnej i pojęciowej, których wyeliminowanie w przyszłości usprawni i zapewni czytelność procedury analitycznej. Autor już w spisie treści wykazał pewną manierę do stosowania nadmiernych skrótów, jednowyrazowych (kładę to na karb pośpiechu w realizacji rozprawy), nągminnie spotykaną wśród młodych pracowników nauki (np. wytwarzanie jako punkt rozważań).

Oceniając formalnie opracowanie, Autor poprawnie powołuje się na literaturę przedmiotu. Przytacza dość przejrzyste tabele i rysunki, choć na przyszłość sugeruję większą dbałość o konstruowanie tabel, przypisów, eliminację „pustych pól”.

6. Konkluzja

Rozprawę doktorską mgra Arkadiusza Grabowskiego należy uznać za pracę dojrzałą, o istotnych walorach poznawczych i praktycznych. Autor podjął trudne przedsięwzięcie badawcze ze względu na ważność i złożoność wybranej problematyki. Generalnie recenzowana praca świadczy o ugruntowanej wiedzy Autora w podjętym temacie oraz stanowi widoczny wkład do wiedzy o mechanizmach funkcjonowania władzy i administracji gminnej oraz rynku energii elektrycznej. Stwierdzam, że w świetle przedstawionej rozprawy, mgr Arkadiusz Grabowski osiągnął poziom rozwoju naukowego, upoważniający do prowadzenia samodzielnych badań. Uzasadnia to i kwalifikuje, w kontekście formalnych kryteriów oceny do obrony rozprawy doktorskiej.

Z uwagi na wielce pozytywną ocenę strony merytorycznej pragnę zgłosić wniosek o wyróżnienie rozprawy stosowną nagrodą.

Łódź, dnia 10 października 2018 r.